

דאמר אי אפשר לצמצם. עפ"י תוס' בכורות ס. [ועל כן אחת מהבהמות מעשר והשניה שלמים כדין אחד-עשר שקראו עשירי. והואיל ואין ידוע מה כל אחת, ירעו עד שיסתאבו ויפדה את בהמת השלמים [היכן שהיא] על בהמה אחרת ותיקרב שלמים, והשתים ייאכלו על ידי הבעלים כדין מעשר שנפל בו מום (רש"י, וכדעת חכמים בבכורות ס. והלכה כמותם). ולדברי רבי שמעון (שם) ייקרבו כחומר שלמים, להניף חזה ושוק וליתן לכהן. ואינו חושש משום הבאת קדשים לבית הפסול בכך שמצמצם דין אכילתו]. (ולדעת רב אשי, לא חלה קדושה על האחד-עשר אלא באופן מסוים. ע' בפירוט בבכורות שם).
ואין אמור כאן הכלל 'כל שאינו בוא'...ז', כי שונה מעשר שחל שמו אפילו על הטעות, כגון שקרא לעשירי 'תשיעי' ולאחד עשר קרא 'עשירי', הלכך חל גם כאשר יוצא אחד-עשר עם העשירי. כמו כן יש מי שכתב שבתמורה לא נאמר כלל זה, 'כל שאינו בוא'...ז' משום שתמורה חלה בטעות.

פרטי דיני טעות במעשר — ע"ע בבכורות נט-ס.

ג. שחט תודתו על שמונים חלות — נחלקו חזקיה ורבי יוחנן האם קדשו מתוכם ארבעים חלות אם לאו. ופירש רבי יהושע בן לוי:
אם אמר 'קדשו ארבעים מתוך שמונים' — לדברי הכל קדשו ארבעים (ואין ידוע אלו הם).
'לא יקדשו ארבעים אלא אם יקדשו שמונים' — הכל מודים שלא נתקדש כלום, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו.
ואפילו לא פרש בדרך תנאי אלא שחשב כן בפירושו, לקדש כל השמונים כקרוב גדול.
(ע' בשיעורי הגר"ש רוזנבסקי).
שחט בסתם — מחלוקת; חזקיה סבר נתקדשו ארבעים, כי לא היה בלבו לקדש אלא ארבעים, והשאר הביא כאחריות. ורבי יוחנן סבר לא נתקדשו כי נתכוין לקרבן גדול של שמונים, וזה אי אפשר.

דף נב

קו. מה דין הקדושין באופנים הבאים?
א. האומר לחברו 'אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני'.
ב. המקדש אשה בפירות שביעית.
ג. המקדש אשה בגזל של אחרים או גזל שלה.
ד. אריס שקידש בירק שנטל משדה הבעלים.
ה. מי שקידש אשה בחפץ של חברו ללא ידיעתו, ובא בעל החפץ ואמר, מדוע לא נתת חפץ טוב ממנו.
א. תני טביומי: לזה חמשה בנים ולזה חמש בנות ואמר, אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני (וכגון שעשאוהו שליח לקדש. רש"י) — כל אחת ואחת צריכה חמשה גיטין. מת אחד מהם — כל אחת ואחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהם.
ומכאן הוכיחו שקדושין שאין מסורים לביאה הוה קידושין, והשיבו על דברי רבא שאמר לא הוה קדושין. רבנו תם אמר שאם שידך אדם אחת מבנותיו ואחר כך קידש אחת מבנותיו בסתם — הבת המשודכת מקודשת והשאר מותרות (וכן פסק הרי"א"ז). ואפילו לא שידך אלא אמר בפה שיתן לו בת פלונית. ועוד רצה לומר, אפילו לא אמר כלום — הגדולה מקודשת, כי לא יעשה

כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה. ויש חולקים על כך, ואף רבנו תם חזר בו ולא עשה מעשה.

ב. מבואר במשנתנו שהמקדש בפירות שביעית — מקודשת. וכן נקט רב בידו. מבואר בדברי התוס' שלכתחילה אסור הדבר משום לאכלה — ולא לסחורה. ובמקום אחר צדדו התוס' שמותר אף לכתחילה משום מצות פריה ורביה. וכן יש אומרים שאין זה בכלל 'סחורה'. ואולם בירושלמי מפורש שאין לקדש בפירות שביעית.

ג. קידשה בגזל, בחמס ובגניבה של אחרים — אינה מקודשת (אף לא מחומרא דרבנן. ראשונים). ולרבי שמעון שאמר סתם גזילה יאוש בעלים. (והוא הדין לדידן, בידוע שנתיאשו הבעלים. עפ"י ר"ף ועוד) — מקודשת.

א. בגניבה — יש אומרים שלהלכה בסתם גניבה אין יאוש בעלים ואינה מקודשת. (עתורי"ד; רמב"ם אישות ה. ובהל' כלים פרק כד פסק הרמב"ם סתם גניבה יאוש בעלים. וע' בלחם משנה — אישות שם. וע' באריכות בדין סתם גניבה וסתם גזילה, בנובי"ת אה"ע עז).

ב. אם נודע על יאוש הבעלים רק לאחר הקדושין, אפילו נתיאשו מקודם — יש מצדדים שאינה מקודשת, מאחר שעדי הקדושין סברו שקידשה בגזל ואינה מקודשת (ע' נודע ביהודה תנינא אה"ע עז). ויש חולקים. (ע' נוב"ז שם נג — תשובת בן המחבר; חזון איש לח, יז).

ג. גם במיני גזל שאנשים מורים בהם התר ואין נראה להם שאסור הדבר — אינה מקודשת, כיון שמן הדין הוא גזל.

וכן הדין בבית דין שהסכימו שהמקדש באופן מסוים יהיו המעות גזל בידו, הרי מדין הפקר-בית-דין אין המעות שלו ואינה מקודשת. (עפ"י שו"ת הריב"ש שצט).

בגזל שלה — דייק רב ממשנתנו שאינה מקודשת. ופרשו (עפ"י הברייתא), דוקא אם לא נשתדכו מתחילה, אבל שידכו — מקודשת (כיון שנתרצתה להתקדש לו, כשקיבלה את החפץ לשם קדושין, מחלה לו. (רש"י).

א. נחלקו הראשונים האם מחלה לו לגמרי, או שמא חייב לה דמי גזילתה.

ב. אם אמרה 'אין' כשקידשה, אפילו לא שידך — מקודשת, שודאי מחלה לו. (ים של שלמה).

ד. אריס שקידש מן הפירות קודם חלוקה — אינה מקודשת, שהרי מקדשה בדבר שאינו שלו. (ואפילו מחזיר אחר כך לבעל הבית כנגד מה שלקח — לא עשה כלום, שבעה"ב מקפיד כשהוא נוטל בלא מידה. תורא"ש). ודוקא בדבר שחלוקתו צריכה שומא, אבל דבר שבמדה כגון אגודת ירק, הואיל וכל האגודות שוות — מקודשת.

א. אם הפירות שקידש בהם שוים יותר משתי פרוטות, ופירש לה 'התקדשי לי בחלקי שבפירות' — מקודשת בחלקו שיש לו בהם. [ואפילו שוים פרוטה אחת, הרי מקודשת מספק בחלקו, שמא שוה פרוטה במדי]. (עפ"י רמב"ן ורשב"א ועוד). ויש אומרים אפילו לא פירש, כל שידעה שהפירות אינם שלו. (עריטב"א; כסף משנה אישות ה, ט).

ב. חברים שנתקבצו לאכול סעודת מריעות וקנו יין בשותפות, ונטל אחד כוס יין וקידש בו אשה — מקודשת, שכשם שיכול היה לשתותו, כך יכול ליטלו ולקדש בו, ואינו צריך נטילת רשות מיוחדת. (עפ"י שו"ת רשב"ש תקפג, ע"ש).

ה. זה היה מעשה באחד שקידש בשיכר (ויש מפרשים: בכלי קטן. ערי"ף) של חברו ללא נתינת רשות, וכשבא חברו אמר לו, מדוע לא נתת מן המשובח יותר — והורה רבא שאינה מקודשת, כי לא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא יתבייש, אבל אין כאן ניהותא למפרע.

א. פרשו הראשונים (עפ"י הסוגיא בב"מ), להלכה שאנו נוקטים 'אוש שלא מדעת לא הוי יאוש', אף במקום שאין שייך הטעם שאמר לו כן למניעת בושה, גם כן אינה מקודשת [אם לא עשאו שליח], מפני שלא היתה נתינת רשות מפורשת בשעה שקידש. ואולם יש מצדדים לומר שאם בשעת ריצוי הבעלים היה החפץ קיים אצל האשה — מקודשת מכאן ולהבא. (ע' חלקת מחוקק כח סק"ל וב"ש שם ועוד).

ב. נטל דבר שאין בעל הבית מקפיד עליו וקידש, כגון תמרה או אגוז — הרי זו מקודשת מספק. (רמב"ם אישות ה,ח).

ג. המזמן אורח על שלחנו, ונטל האורח ממנתו וקידש בה את האשה — מקודשת, מפני שאין בעל הבית מקפיד על כך. (ריא"ז ה"ח, ומובא בשלחן ערוך כה"י. וכן פסק הרשב"ש בשו"ת (תקפג). יש שכתבו שהתוריד (להלן נג) חולק. ואין נראה כן, שלא כתב הרי"ד אלא שאין האורחים רשאים ליקח המנות לבתיהם. ואכן אם נטלו המנה לבתיהם — הרי זה גזל ואם קידשו בה אינה מקודשת. אבל כאן מדובר שנטלו מהמנה וקידשו ולא נטלוה לבתיהם, שודאי אין בעה"ב מקפיד. ויש חולקים וחוששים לקידושין אלו, כי לא קנה האורח מנתו ואין לו רשות ליתן ממנה לאחרים (עט"ז שם, ובהגהות הט"ז; נודע ביהודה תנינא אה"ע עז. וער"ן נדרים לד: שלא קנה האורח מנתו. וע"ש בפירוש הרא"ש. וע"ע תוס' פסחים כט. [ודבר שמואל שם]; שו"ת מהרי"ט ח"א קנ; [עונג יום טוב קיא בהגהה]; קובץ שעורים פסחים אות קלא; קובץ שמועות ב"מ אות כט).

דפים נב — נג

קז. המקדש אשה בדברים דלהלן, האם היא מקודשת?

א. בבשר קדשי קדשים.

ב. בבשר קדשים קלים.

ג. במעשר שני.

ד. בהקדש.

ה. בתרומות ובחלה.

א. שנינו במשנתנו: המקדש בחלקו שחלק עם אחיו הכהנים בקדשי קדשים — אינה מקודשת. ובברייתא בגמרא נחלקו בדבר תנאים; רבי יהודה אומר: מקודשת (וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש — לכל צרכיך). רבי יוסי אומר: אינה מקודשת (מן האש — כאש, הושווה חלקו של אהרן לחלקו של מזבח שמיועד לאכילה בלבד ולא לדבר אחר). אמר רבי יוחנן: נמנו וגמרו שאינה מקודשת. ורב אמר: עדיין היא מחלוקת.

ב. המקדש בקדשים קלים; אם מחיים — באנו למחלוקת רבי יוסי הגלילי וחכמים, האם קדשים קלים ממון גבוה הוא או ממון הדיוט. ואם לאחר שחיטה (כלומר לאחר זריקת הדם שניתן הבשר לאכילה. רש"י) — לסתם מתניתין, אינה מקודשת. ולדברי רבי יהודה בברייתא — מקודשת. ולרבי יוחנן נמנו וגמרו שאינה מקודשת. וכן נקט אביי כדברי רבי יוחנן, ורב חולק. וכנ"ל.

- א. לפרש"י אין חילוק בין חלק הכהנים לחלק הבעלים.
- להתוס' (בב"ק), חלק הבעלים הוא ממונם אפילו לאחר שחיטה, ויכולים לקדש בו. ורק בחלק הכהנים נאמר החילוק בין מחיים לאחר שחיטה.
- להרשב"א בשם התוס', חלק הכהנים הוא ממון גבוה אפילו מחיים, ואין האשה מתקדשת בו. ורק בחלק הבעלים יש חילוק בין מחיים לאחר שחיטה.
- לדעה נוספת (כן מובא ברמב"ן), לפי מסקנת הסוגיא בב"ק אין חילוק בין מחיים לאחר מיתה, אלא חלק הכהנים ממון גבוה הוא וחלק הבעלים — ממונם. (אפשר שכן היא גם דעת הרמב"ם, שלא חילק (אישות ה,ה) בין מחיים לאחר מיתה אלא משמע שלהלכה החילוק היחיד הוא בין כהן לישראל. והמנחת-חינוך (נא,ה) נקט שדעתו כהתוס' בב"ק).
- ב. להלכה, הרמב"ם פסק (אישות ה,ה) לענין קדושין שכהן שקידש בחלקו אינה מקודשת. ומשמע שבחלק הבעלים — מקודשת (וכן פסק הרי"א¹), כרבי יוסי הגלילי [וכשיטות הראשונים הנ"ל, המחלקים בין כהן לבעלים]. וכן לענין נזקי שור של הקדש נראה מהרמב"ם (נזקי ממון ה,א) שפסק כרבי יוסי הגלילי שקדשים קלים ממון בעלים הוא. אבל לענין כפל בגניבה פסק (גניבה ב) שאינם בכלל 'רעהו'. (ונחלקו הפירושים בבאור שיטתו — ע' לחם משנה הל' נזקי ממון; משנה למלך ומרכבת המשנה — מעילה ד,ה; חלקת מחוקק סוס"י כה; קצות החשן תו,א; חזון איש — נזיקין ג,טו; אור שמח — גניבה ב,א; אבן האזל — נזקי ממון ח.) ובשלחן ערוך (אה"ע סוס"י כח) משמע שהדבר ספק להלכה.
- ג. יש אומרים (עפ"י הסוגיא בב"ק) שמעשר בהמה אין מקדשים בו את האשה אפילו שבשאר קדשים קלים מקדשים. ויש חולקים. (ע' רש"י ותוס' בב"ק יב-יג; רש"י חולין קלו. ד"ה בקדושה; פסקי ריא"ז כאן; משנה ראשונה מעשר שני א,ב; מנחת חינוך נא,ה. וכן נחלקו לענין בהמת בכור, ע"ש).
- ג. קידשה במעשר שני — לא קידש. דברי רבי מאיר, שסובר מעשר ממון גבוה הוא (וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא, קדש לה').
- רבי יהודה אומר: במזיד קידש, שממון בעלים הוא. [והאשה מעלה את המעשר או את המעות לירושלים לאכלו שם. להלן (נו). העמידו באשה חבירה, שיודעת שאין המעשר מתחלל ע"י קידושה, אבל בעלמא יש לקנוס את הבעל שיאכל כנגדן].
- לפרש"י, עליו לחלל את המעות שבידה במעותיו, ויעלם מעותיו לירושלים. ולפירוש ריב"א (בתוס' שם ד"ה מתקיף) קנס הוא שקנסו את הבעל, אבל המעות שביד האשה עומדות בקדושתם.
- בשוגג — לא קידש, כי אילו היתה האשה יודעת שמקדשה במעשר, לא היתה רוצה, משום טירחת הדרך לירושלים. ולדברי רבי יעקב [דלא כסברת רבי ירמיה] אפשר אפילו בדקנוה ואמרה רוצה אני, כל שהבעל שוגג אינה מקודשת (רש"י וריטב"א), כי אילו ידע, שמא לא היה נוח לו לקדשה בזה, משום מקרי הדרך העלולים לקרות לאשה כשתעלם לירושלים. (לפי פירוש אחד ברש"י, אחריות האונס מוטלת עליו, ולכך לא היה רוצה למסור לה המעשר. ולפירוש אחר, וכן נקטו התוס' ושאר ראשונים, אין האחריות עליו ואעפ"כ אינו חפץ ליתן לה שמא יארע לה אונס בדרך ותהא לה עליו תרעומת שקידשה בדבר שלא נהנית ממנו).
- הלכה כרבי מאיר במעשר, הואיל וסתם משנה בעדיות כמותו (נד:).
- א. כתבו התוס' שמשמע מפרש"י שלא חלו הקדושין לרבי יהודה אלא בירושלים, לפי שאין

המעשר שוה פרוטה אלא בירושלים [ואפשר שאם היתה זו כמות גדולה, שיכולה לקבל פרוטה מאדם המוכן ליטלו ולאכלו בירושלים — מקודשת מיד]. והתוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים שחלו הקדושין מיד.

ב. יש סוברים שמעשר שני בגבולין ממון גבוה הוא אפילו לרבי יהודה (ע' רש"י סנהדרין ק"ב שתי לשונות; תוס' סוכה לה. ד"ה לפי). ואולם התוס' כאן (ובבכורות ט: ועוד) והרמב"ן חולקים וסוברים שאף בגבולין ממון בעלים הוא.

ג. כתב הרמב"ן עפ"י הירושלמי שאפילו מעשר מועט שאינו שוה אלא פרוטה אילו היה חולין — מקודשת. אבל הריטב"א כתב שצריך שיהא במעשר שיעור כדי שאדם נותן עליו פרוטה להעלותו לירושלים, אבל פחות מיכן אינה מקודשת אלא מספק.

ד. הרמב"ם (מעשר שני ג, יז; אישות ה, ד) פסק כדברי הגמרא מעשר שני ממון גבוה הוא ואין מקדשים בו את האשה ואין מוכרים אותו וכד'. מאידך לענין דינים אחרים נראה מדבריו שבירושלים ממון הדיוט הוא, שלכך יוצאים באכילתו בירושלים ידי חובת מצה, וכן אתרוג של מעשר כשר למצוה בירושלים, שנחשב לבם. ועיסת מעשר חייבת בחלה בירושלים, שנחשבת ערסתכם. (ע' הל' חמץ ומצה ו, ח; לולב ת, ב; בכורים ו, ד. וע"ש בנושאי כלים בבאור שיטתו. וע"ע שער המלך הל' מצה שם; מנחת חינוך י, יח; בית הלוי ח"א כה).

ה. מעות מעשר שני, יש מהאחרונים שנסתפקו לומר ממון בעלים הם, ויש שהוכיחו שממון גבוה הוא כמעשר עצמו. (ע' צל"ח פסחים ז. מנחת חינוך רמח, יב; תעג).

ואולם לענין מקדש בשוגג, אין חילוק בין מעות לפירות, בשניהם שייך הטעם דקידושי טעות. כן מבואר בפסקי הרי"ד).

ד. המקדש אשה בחפץ של הקדש; —

אם במזיד — לרבי מאיר קידש ולרבי יהודה לא קידש. נחלקו האם הקדש מתחלל במזיד אם לאו. לגרסת רבנו חננאל (נד). לדברי רב [דלא כרבי יוחנן ובר פדא] אין הקדש מתחלל במזיד אפילו לרבי מאיר, ואינה מקודשת במזיד אלא בכתנות כהונה שלא בלו, הואיל וניתנו ליהנות מהן לכהנים אחר עבודתם, לכך קדושתם קלה ומתחללות במזיד.

ואם בשוגג — לרבי מאיר לא קידש [וממילא לא יצאו המעות לחולין], משום קידושי טעות, שאילו ידעו שזוה הקדש לא היו רוצים בדבר, שאין נוח להם שיתחלל הקדש על ידיהם. [ולרבי יעקב, דוקא היא אין נוח לה אילו ידעה, אבל משום דעת הבעל אין לחוש, כי מכל מקום נוח לו לאחור מעשה שתתקדש לו האשה]. ולרבי יהודה קידש ונתחללו המעות. כן פירשו רבי יוחנן ובר פדא. ואילו רב העמיד משנתנו בכתנות כהונה שראויות לעבודה, וסובר רבי מאיר אין מעילה בשגגתן הואיל ומתחלה הוקדשו ליהנות מהן. אבל בשאר דברים של הקדש — יצאו לחולין בשוגג ומקודשת אף לרבי מאיר. הלכה כרבי יהודה בהקדש, שכן סתמה המשנה במעילה כמותו (נד:).

ה. המקדש בתרומות, תרומה גדולה או תרומת מעשר או חלה — מקודשת, שממון בעלים הן ולא ממון גבוה. (ואעפ"י שהיא אסורה בתרומה, הלא יכולה למכרה לכהנים. ריא"ז).